

bearnach a shinsir agus saocht na neachtrannach abhi ag bru agus ag milleadh roimpe -- d'fhas se. Do luaigh an siceolai mor Carl Jung an focal schizophrenic le Joyce; ní fheadar na gurbh fhéidir an téarma ceanna a lua lena lan udar abhi thuas ó thosach an cheid seo.

Lady Gregory, Yeats, Synge -- ba de phór na nGall-Ghael iad. Ba leir doibh a saol fein ag trá; connacthas doibh nár bh fhulair an saol Gaelach a thaithiú. Is eol duinn gur sa tseanlitriocht agus i saol muintir na tuaithe a fuair eadar é; is eol, freisin, conas mar do chuaidh treifideacht sheanmhianaigh chultúrtha sin na nGael cun tairbhe doibh, a spreagadh agus a dtreisiu. Dar le Yeats, b'as an aighneas sin leis fein d'fhas a chuid filíochta.

Ma ba chruaidh dona scribhnoirí Bearla, caidé mar dua do lean dona scribhnoirí Gaeilge, dóibh san abhi saite in domhan an Bhearla agus ag iarraidh iad fein a chur in iúil as Gaeilge. An iona é nach dtainigh morlitriocht uatha san -- ceadghlun na hAithbheocana? Da dteigheadh Joyce le hiomlan a phearsantachta leis an nGaeilge caidé mar proslitriocht a bheadh againn anois! Níl einne dena hudair Ghaeilge a thug fe chomhrac an da chultúr a leiriu dhuinn; ba fánach an duine aca a phleidh le fadhbanna pearsanta is poiblí. Myles na gCapaillín féin; do nochtaigh se an maoithneachas bréagach romansach abhi coitianta ag tosnoiri na hAithbheocana, ach ba laidre aige an seirbhítean na an fhirinne.

Ceann dena rudaí, dar le Yeats, a chuireadh dioma ar Thomas Mac Donnchadha timpeall na bliana 1902 go slánofai an Ghaeilge ceart go leor ach go gcailfi san slanu gach rud sa Ghaeilge go raibh gra aige do. Cé nach bhfuil an teanga slán fós, tá si ar láimh shabhála. An e an dala ceanna é ag na nithe dar thracht Tomas Mac Donnchadha orra? An phairilis ud abhi ar Bhaile Átha Cliath in aimsir Joyce, tá si foirleathan ar fuaid na tire uiligh anois agus tá mianach na gnathmhuintire ag tra. Bru an tsaoil eachtrannaigh, luas taisdil, tionchar an Bhearla idir preas, teilifís, radio, scannan -- sin iad na forsaí ata ag imirt in aghaidh cultúir lan-Ghaelaigh. Mas beo laidir i saocht na hÉireann, glacfaidh sí chuiche fein an nua-iompair seo agus deanfaidh si a chuid fein dhe ina sli fein. Ach ní léir gur cultúr aontaithe ar leith i. Is eol an deighilt in intinn an phobail ar go leor ceist bunúsacha: aithbheocaint na teanga, cuir i gcás. Leathchead blian i ndiaidh Seachtain na Cásca níl muintir na hÉirinn cinnte an dteastaíonn an Gheilge uatha, no má theastaíonn, an fiu e an saothar agus an dua is gha a chaitheamh lei.

Is bocht an sceal e deighilt mar sin in aigne na ndaoine, mar nuair a theann naisiun in amhras faoina thodhchaí tá se ar bhothar a aimhleasa. Is é a chloisimid inniu na go bhfuil borradh agus fas in Éirinn, go bhfuil cursai eacnamaíochta na tire ag feabhsú dreir a cheille. Ma thagann an rachmas (agus is mithid do theacht) an ndeanfar aithris ann ar shaoltacht na Stat agus ar shaoltacht na Breataine? An feidir d'Éirinn treithe na nua-aoise do ghlacadh gan dochar di fein?

Is é an tuar dochais is mo ata ag an deorai Gaelach nó ag an eachtrannach nach baol don saol Gaelach, ná cailíochta na litriochta ata ag teacht as Éirinn inniu -- scribhnoireacht na Gaeilge, go hairithe. Is i an litriocht crúititheach -- an fhilíocht agus an pros -- is suimiúla, mar is leir innte